

Remissvar: Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35)

Inledning

Utredningens huvudsakliga uppdrag var enligt direktiven att se över demokrativillkoren i statsbidragsförordningarna i syfte att säkerställa att bidragen fördelas till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar såsom de formuleras i regeringsformen och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter.

I utredningen används begreppet myndighet synonymt med myndigheter och statsbidragsfördelande organisationer. Samma begrepp används i detta remissvar.

Övergripande synpunkter

Svenskt Friluftsliv anser att utredningen på ett förtjänstfullt sätt tagit sig an uppdraget och lämnat ett gediget underlag. Vi delar uppfattningen att det behövs en enhetlighet i bidragsgivningen vad gäller demokrativillkoret i de förordningar som används.

Synpunkter på förslagen

Kapitel 8

Utredningen menar att demokrativillkoret skall omfatta en organisations företrädare. Utredningen menar vidare att begreppet "företrädare" bör avse såväl en organisations legala företrädare som andra som på olika sätt företräder organisationen, t.ex. styrelseledamöter eller personer som är anställda eller utsedda av organisationen att utföra ett visst uppdrag.

Företrädares agerande i helt privata sammanhang, utan samband med företrädares roll eller funktion i organisationen, bör organisationen som regel inte lastas för. En organisation skall också anses ansvarig för sina medlems- eller lokalföreningar liksom deras företrädare. Det innebär att olika former av samarbets-, paraply- eller riksorganisationer är ansvariga för de organisationer de samarbetar med i någon form.

Utredningen menar att det vid bedömningen särskilt skall beaktas om organisationen har tagit avstånd från agerandet och vidtagit adekvata åtgärder för att säkerställa att det inte upprepas. Det bör också beaktas vilka möjligheter organisationen har haft att förebygga agerandet. Om ett agerande upprepas, bör inte organisationen kunna undgå ansvar genom att i efterhand ta avstånd från detta.

Johannesfredsvägen 7, 168 69 Bromma
info@svensktfriluftsliv.se
svensktfriluftsliv.se

Utredningen föreslår:

Bidrag ska inte få lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten,

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Om en organisation eller en företrädare för organisationen har agerat på ett sätt som strider mot demokrativillkoret får bidrag ändå lämnas till organisationen om det finns särskilda skäl för det. Vid den bedömningen ska särskilt beaktas om organisationen har tagit avstånd från agerandet och vidtagit adekvata åtgärder för att säkerställa att det inte upprepas.

Svenskt Friluftsliv stödjer i princip utredningens förslag i kapitel 8, men ställer sig tveksam till begreppet ”adekvata åtgärder” där vi menar att det ges stort utrymme för godtycklighet vad en adekvat åtgärd innebär. Vi ställer oss även tveksamma mot den ändlösa ansvarskedjan som utredningens förslag innebär. Tanken att varje individs handlingar på lokalplanet skall kopplas till riks- och paraplyorganisationernas möjlighet att betraktas som demokratiska och att söka bidrag är både principiellt och praktiskt problematiskt.

Kapitel 9

Enligt utredningens förslag ska likalydande demokrativillkor för verksamheten införas i de statsbidragsförordningar som huvudsakligen riktar sig till det civila samhällets organisationer. Eftersom flera statsbidrag till det civila samhällets organisationer utgår med stöd av ramavtal, regleringsbrev eller särskilda regeringsbeslut säkerställer inte förslaget fullt ut att statsbidrag endast lämnas till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar. Utredningen föreslår därför att en särskild förordning med demokrativillkor införas som ska tillämpas när statsbidrag fördelas till organisationer inom det civila samhället på annat sätt än med tillämpning av lag eller förordning.

Utredningen föreslår:

Ett likalydande demokrativillkor för verksamheten införas i de statsbidragsförordningar som huvudsakligen riktar sig till det civila samhällets organisationer.

En särskild förordning om demokrativillkor införas som ska tillämpas vid statlig bidragsgivning till organisationer inom det civila samhället. Förordningen ska gälla när statsbidrag fördelas på annat sätt än med tillämpning av lag eller förordning.

Svenskt Friluftsliv stödjer utredningens förslag i kapitel 9.

MEDLEMSORGANISATIONER Cykelfrämjandet, Friluftslivfrämjandet, Förbundet Skog och Ungdom, Korpen Svenska Motionsidrottsförbundet, Riksförbundet Hälsofrämjandet, Riksförbundet Sveriges 4 H, Sportfiskarna, Svenska Brukshundklubben, Svenska Båtunionen, Svenska Cykelsällskapet, Svenska Fjällklubben, Svenska Folksportförbundet, Svenska Frisksportförbundet, Svenska Gång- och Vandrarförbundet, Svenska Islandshästförbundet, Svenska Jägareförbundet, Svenska Kanotförbundet, Svenska Kennelklubben, Svenska Klätterförbundet, Svenska Kryssarklubben, Svenska Livräddningssällskapet, Svenska Orienteringsförbundet, Scouterna, Svenska Skridskoförbundet, Svenska Turistföreningen och Sveriges Ornitologiska Förbund.

Johannesfredsvägen 7, 168 69 Bromma
info@svensktfriluftsliv.se
svensktfriluftsliv.se

Kapitel 10

Utredningen föreslår att MUCF ska få i uppdrag att stödja de bidragsgivande myndigheterna i tillämpningen av de nya förordningarna. I uppdraget ska ingå att ge kunskapsstöd i tillämpningen av demokrativillkoret, utveckla stödmaterial om demokrativillkoret, erbjuda utbildningar i frågor som rör bidragsgivning och skapa en samverkansgrupp bestående av bidragsgivande myndigheter. Utredningen anser att MUCF bör ansvara för uppdraget bl.a. eftersom myndigheten har erfarenhet av att hantera demokrativillkor och har tagit fram rapporter om tillämpningen av demokrativillkor. Myndigheten ger redan i dag stöd till andra myndigheter och samordnar dessutom ett myndighetsnätverk för civilsamhällesfrågor.

Utredningen föreslår:

En myndighet ska få i uppdrag att stödja de bidragsgivande myndigheterna i tillämpningen av demokrativillkoret.

I uppdraget ska ingå att

1. ge kunskapsstöd i tillämpningen av demokrativillkoret,
2. utveckla stödmaterial om demokrativillkoret,
3. erbjuda utbildningar i frågor som rör bidragsgivning och
4. skapa en samverkansgrupp bestående av bidragsgivande myndigheter.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ska få i uppdrag att stödja de bidragsgivande myndigheterna i tillämpningen av demokrativillkoret.

Svenskt Friluftsliv stödjer utredningens förslag i kapitel 10.

Kapitel 11

Utredningen anser att de bidragsutbetalande myndigheterna alltid ska kunna besluta om att ett beviljat bidrag inte ska betalas ut om myndigheten bedömer att en organisation inte uppfyller bidragsvillkoren. Utredningen föreslår att bestämmelser om återkallelse av beslut om bidrag införs i de statsbidragsförordningar som inte innehåller sådana bestämmelser. Utredningen anser även att ett bidrag alltid ska kunna återkrävas om bidragsmottagaren bryter mot det föreslagna demokrativillkoret. Utredningen föreslår därför att det i förordningarna införs en sådan grund för återbetalningsskyldighet.

Utredningen föreslår:

Likalydande bestämmelser om återkallelse av beslut om bidrag införs i samtliga statsbidragsförordningar som avser bidragsgivning till det civila samhällets organisationer.

Om en organisation som har beviljats bidrag inte längre uppfyller villkoren för bidraget ska den bidragsgivande myndigheten besluta att bidraget helt eller delvis inte ska betalas ut. Ett sådant beslut ska gälla omedelbart.

En bidragsmottagare som inte uppfyller demokrativillkoret är återbetalningsskyldig och det utbetalade bidraget ska då återkrävas av den bidragsutbetalande myndigheten om det inte finns särskilda skäl att avstå från återkrav helt eller delvis.

Svenskt Friluftsliv stödjer utredningens förslag i kapitel 11.

MEDLEMSORGANISATIONER Cykelfrämjandet, Friluftsförbundet, Förbundet Skog och Ungdom, Korpen Svenska Motionsidrottsförbundet, Riksförbundet Hälsofrämjandet, Riksförbundet Sveriges 4 H, Sportfiskarna, Svenska Brukshundklubben, Svenska Båtunionen, Svenska Cykelsällskapet, Svenska Fjällklubben, Svenska Folksporförbundet, Svenska Frisksportförbundet, Svenska Gång- och Vandrarförbundet, Svenska Islandshästförbundet, Svenska Jägareförbundet, Svenska Kanotförbundet, Svenska Kennelklubben, Svenska Klätterförbundet, Svenska Kryssarklubben, Svenska Livräddningssällskapet, Svenska Orienteringsförbundet, Scouterna, Svenska Skridskoförbundet, Svenska Turistföreningen och Sveriges Ornitologiska Förbund.

Kapitel 12

Utredningen anser att det finns skäl att förändra överklagandebestämmelserna i statsbidragsförordningarna för att främja rättssäkerheten för de ansökande organisationerna. Ett flertal av bestämmelserna innehåller i dag ett överklagandeförbud. Denna ordning är inte alltid förenlig med den rätt till domstolsprövning som följer av Europakonventionen och unionsrätten. Utgångspunkten är att beslut som avser enskildas civila rättigheter och skyldigheter får överklagas. Med denna utgångspunkt har utredningen sett över överklagandebestämmelserna i de berörda statsbidragsförordningarna. I bestämmelserna anges enligt utredningens förslag dels om ett beslut i fråga om en ansökan om bidrag får överklagas, dels att beslut om att återkalla ett beviljat bidrag eller återkräva ett utbetalat bidrag får överklagas.

Utredningen föreslår:

En bestämmelse om att beslut om avslag på en ansökan om bidrag får överklagas ska införas i de förordningar som reglerar bidrag som bedöms utgöra en civil rättighet.

En myndighets beslut att återkalla ett beslut om att bevilja bidrag ska få överklagas.

En myndighets beslut att återkräva ett utbetalat bidrag ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

En bestämmelse om att beslut om bidrag, i det fall beslutet är överklagbart, överklagas till allmän förvaltningsdomstol ska införas i de lagar där det överlämnats till enskilda organ att besluta i fråga om bidrag.

Svenskt Friluftsliv ser problem om utredningens förslag genomförs. Som utredningen också skriver i kap. 12.4 på sid 428:

”Det förhållandet att vissa bidragsbeslut är överklagbara får konsekvenser för såväl de bidragsbeslutande myndigheterna som de organisationer som ansöker om bidrag. I departementspromemorian *Långsiktig stöd till det civila samhället* (Ds 2018:13) redovisas bl.a. de ekonomiska konsekvenser som följer på att bidragsbeslut kan överklagas. När en myndighet fattar beslut om ett särskilt bidrag sker det efter att myndighetens regleringsbrev beslutats och i regel fattas beslut om bidrag för hela det tilldelade anslaget. Om det efter myndighetens beslut att avslå en ansökan inkommer ett överklagande och organisationens överklagande bifalls, har myndigheten inga medel kvar att fördela. För att undvika att hamna i den situationen kan myndigheten hålla inne en del av anslaget för eventuella överklaganden, alternativt använda sin anslagskredit. För de sökande organisationerna kan myndigheternas behov av att hålla inne medel i avvaktan på domstolsprövningen innebära att det bidrag som beviljas blir lägre än om besluten inte hade kunnat överklagas. Om domstolsprövningen inte är avslutad förrän efter det aktuella budgetåret kan det innebära att myndigheternas anslag som reserverats återgår till statskassan, vilket innebär att organisationerna går miste om delar av anslaget”.

En möjlighet att överklaga beslut riskerar medföra en fördröjning vid utbetalning av bidrag. Detta kan medföra svårighet med likviditet för de ideella organisationerna och vid en eventuell överklagan d.v.s., en osäkerhet för de organisationer som beviljats medel. Detta är kontraproduktivt då flera av de i utredningen refererade utredningarna understryker vikten av att bidragsgivningen bör vara ”långsiktig, förutsägbar och enhetlig”.

Kapitel 14

Utredningen menar att en effekt av ett förtydligt demokrativillkor är att organisationerna kan behöva genomföra insatser för att försäkra sig om att deras företrädare och lokalföreningar har kunskap och är medvetna om innebörden av det nya demokrativillkoret. Det kan t.ex. röra om utbildning, information och granskning av de personer som ska utses till företrädare. Utredningens förslag till finansiering kommer också att medföra att den totala summan fördelade bidrag kan minska något. Sammantaget anser dock utredningen att konsekvenserna för det civila samhället kommer att vara begränsade. Eftersom demokrativillkoret utgår från samhällets grundläggande värderingar och vad som kan anses vara allmänt vedertagna demokratiska principer anser utredningen att det inte heller finns behov av offentligt finansierade utbildningsinsatser. Myndigheterna har fortsatt ansvar att informera det civila samhällets aktörer om de villkor som gäller för bidragen (se avsnitt 13.1).

Svenskt Friluftsliv menar att det nya demokrativillkoren i bidragsgivningen förmodligen inte kommer innebära några större förändringar i den bidragsgivning som administreras av Svenskt Friluftsliv. Men om statsmakten vill arbeta proaktivt gentemot de ca 9000 ideella styrelserna inom Svenskt Friluftslivs ansvarsområde behövs betydande resurser för att möta ett sådant behov.

Ulf Silvander

Generalsekreterare

Svenskt Friluftsliv